

Mars 1989 36

STRÖMMA
hembygdsförening

NR 36 MARS 1989.

STYRELSE OCH FUNKTIONÄRER

Hasse Björkenfeldt, Olivehill ordf.		401 87
Arne Rådberg, Ripv. 17	v.ordf.	401 80
Olle Ohlsson, ex. kassör under tiden		
ordinarie kassör gör värnplikt.		400 33
Guðrun Gröndahl, Alrosv. 2	sekr.	400 80
Gunnar Håkansson, flyttat		
Sigvard Lönnquist, Fågelbrov. 2		
hedersledamot		401 45
Vivianne Pettersson	suppl.	410 98
Britt-Marie Ohlsson	"	400 33
Margareta Hedlund	"	405 36
Gunvor Öman	"	405 85
Hasse Lindström	revisor	405 52
Åke Eriksson	"	404 68
Ulla Jonsson	suppl.	405 52
Tommy Hedlund	valberedn.	405 36
Edgar Pettersson	"	412 74
Monica Ohlsson sammank. t. festkomm.		405 67
Gunilla Pettersson	"	412 74

Redaktör: Tommy Rådberg, Haninge 0750/ 288 79
 Övriga i redaktionsgruppen: Hasse Björkenfeldt,
 Britt-Marie Ohlsson o. Guðrun Gröndahl.

Författarna är själva ansvariga för det skrivna.

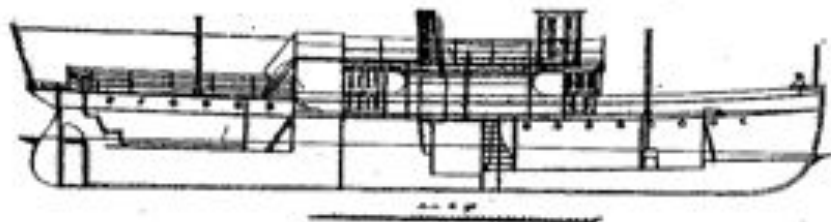
Flocka gärna material ur tidningen, men ange källan.

Medlemsavgift: vuxen 50:-/år. Barn o. ungdom 5:-
 POSTGIRO 98 57 43 - 4 STRÖMMA HEMBYGDSFÖRENING

Museet hålls öppet efter överenskommelse med
 Sigvard tel. 401 45 eller Guðrun 400 80.

Hemslöjdsgrupp: Alice Tansjö, Marianne Sandorff,
 Guðrun Gröndahl.

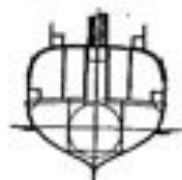
Musèigrupp: Britt-Marie Ohlsson, Gunilla Pettersson,
 och Monica Ohlsson.

Högt över mitt huvud dånar ett jetplan och ritar en vit strimma lända till Tallin. En resa idag tar en timma. Est-leden under djurkretsen "Orions bälte" när man navigerade efter stjärnorna. Leden ut har samma sträckning som för 1000 år sedan genom Gillinge och Villinge, men idag på 10000 meters höjd. I mer än 7 sekler var rodd och segel drivkraften för transport av skärgårdens produkter till Stockholms köpplatser. För 130 år sedan på 1860-talet förändrades skärgården i och med ångbåten.

Tillgängligheten gjorde att konstnärer och författare började beskriva ölandskapets jungfrulighet och exotiska skönhet. En av de första konstnärerna var C A Dahlström, vars bok "teckningar ur svenska folklifet, 1857" illustrerad med stenlitografier och med text av pseudonymen "fru Norma", som vi i kommande medlemslåften återutger. Strömma hembygdsförening har låtit trycka 8 litografier i faksimile samlade i en konstnapp, till ett förmånligt medlemserbjudande, 50 kr. ordinarie pris 100 kr. Beställning gör du i samband med årsavgiften på bifogat Postgiroblankett. Mappen kommer sedan som brev med posten. Utnyttja detta unika tillfälle.

med vänlig värdhälsning
Hasse B

Fredriksborg.

Efter ritning från Södra varvet i Sveriges Sjöfartsmuseum i Stockholm.

En brud på Wermdön.

Människan är i allmänhet fallen för att gå öfver än efter vatten. Vi resa utomlands, för att beundra natur och studera folklif, men hemma i fäderneslandet ha vi iopå näsan mycken obekant fager natur, och många anmärkningsvärda seder.

Bland de många vackra trakterna i Sverige, är äfven Wermdön, hvars vestligaste udde är blott en mil ungefär från Stockholms hamn. Der är en rikedom på berg, skog, lunder, gröna fält, vida vikar, bäckar och små insjöar, som är värd att betrakta. Wermdön ligger om sommaren, som en brud i saltsjöns armar. Antingen man far stora segelleden, med Wermdön till höger, framåt Waxholm, eller med Wermdön till venster, den lilla leden, förbi det ståtliga Skuru, med templet på bergshöjden mellan gammal storskog, genom det romantiska Lennestråundet, med bugtande gröna stränder, der Tessin ämnade bygga sig ett hem, och framåt, så ser man icke annat än förtjusande svenska utsigter.

På Wermdön, närmare Stockholm, bor mycket herrskap, serdeses på de så kallade lägenheterna, men långre ut, och på kringliggande öar, bor det dugtiga skärfolket.

Det är detta härdiga folk, som fräser oss Stockholmsbor med färsk fisk. Jag har ofta varit i skären, och har sett, att fisken icke låter taga sig så lätt. Ofta rör skärkarlen, med hustru och barn, flera mil ut till bötarne i hafsbandet, för att göra sin fångst. Lyckas den, som icke alltid händer, så gäller det sedan att med alla krafter ro fem, sex mil till staden, ofta i motvind och hög sjö.

Det är en fröjd att vara med på en sådan fiskarbåt, och se huru både män och kvinnor kämpa modigt mot oväder och våg, och sitta helt lugna i stormen, fastän det fräser om kölen på deras till utseendet bräckliga båtar.

Somliga ro vår och höst ända upp till Upsala och andra Mälarstäder med strömming, som de byta ut mot råg, då de gerna vilja hafva dubbelt råg mot strömming.

Under den engelska flottans vistelse i Östersjön, lära de ståfval långt ut på hafvet med fisk åt de väl betalande främlingarna.

Jag vandrade en dag för flera år sedan på Wermdön, på en romantisk väg, med ett högt lundbevuxet berg på ena sidan, och hafsviken på den andra, då jag fick ett sälsamt möte.

Det var tidigt, på en klar, något blåsig höstmorgon. Det hade regnat om natten, så att stora vattenpassar stodo här och der på vägen.

Två kvinnor kommo på landvägen, liksom seglande i blåsten.

Den ena var en lång, välvuxen, smärt flicka, med rena, svenska snöbudsdrag, något blek, men med friska, hallonröda läppar, stora, lugna blå ögon, och ett serdeles rikt, mörkt hår. Hon var utstyrd som brud, i en klädning af hvitt, så kalladt engelskt skinn, prydd med allehanda brokiga band, och ett vidlyfligt skärp, som kunnat tjena till vimpel på en skärbåt. Det vackra håret lög dels flutadt, dels svallade det kring kinderna i rika lockar, och öfverst på hjesen satt en väldig krona af flegylt silfver. Solskenet lyste på kronan och en frisk, kraftig själ ur flickans ögon.

Bakom henne gick en liten torr gumma i grofva yllekläder och mörkt luckel på hufvudet. Hon bar ett paraply, till värn både mot solen och regn.

Bruden gick fort framåt med kraftiga ben, högt uppskjutad, för att loka flicka sin hvita klädning, men på en vink af gumman, stannade hon, släppte ned kläddingen, och antog en slags ställning midt på vägen framför mig, slog ned sin frimodiga blick, och såg allvarligt på jorden.

»Hvart skall bruden taga vägen?» frigade jag, då ännu obekant med bruket.

Bruden teg, men gumman, som höll paraplyet öfver henne, sade:

»Hon går, lilla herret!»

»Det ser jag, men hvarföre?»

»Jo,» svarade gumman, och öppnade sin tandlösa språklåda, »hon går brud. Det är så seden på Wermdö, att brud går omkring i alla gårdar och visar sig; folket har ej tid här att gå och se bruden, der hon finnes, såsom på andra ställen, utan hon går sjelf omkring och derföre brukar hon få i alla gårdar något till bröllopet och besättning, och jag får alltid i hvar gård en kaka bröd för mitt besvär. Är hon icke vacker, herre lilla? Si tockna vackra ögon, si tocken vacker klädning hon bär, si på guldkronan, och se om hon icke har rätt att bära den, hon är så smärt -- som jag var, när jag gick brud i min ungdom.»

Jag betraktade bruden nogare, och såg att gumman hade rätt, flickans behag skulle varit nog för hvilken försäm brud som helst, undantagna de solbrända, starka händerna, men dem ville säkert Wermdöbruden, som behöfde sköta åran hela sitt lif igenom, icke byta bort mot ett litet fruntimmers till arbete odagliga, blott till lek användbara fina, hvita fingrar.

Jag gaf bruden en hel riksdaler, och sade skämtande: »får jag en kys af dig, vackra brud?» Bruden teg, men gumman svarade allvarsamt:

»Nej men, herre lilla, det brukas icke, men mig kan herrn få kyssa, så mycket herrn behagar.»

Jag tackade leende för anbudet, önskade bruden lycka och lemnade dem.

ÅRSMÖTE

I

STOCKSTUGAN

FÄGELBROVÄGEN 1

LÖRDAGEN DEN 27 MAJ KL. 18.00

EFTER SEDVANLIGA FÖRHANDLINGAR BLIR DET
NÅGON FORM AV FÖRTÄRING INKL. ÖL/LÄSK/KAFFE
TILL SJÄLVKOSTNADSPRIS.

VILL DU ÄTA EFTER MÖTET SKA DU ANMÄLA DETTA
TILL:

MONICA 40567, GUNILLA 41274 ELLER
BRITT-MARIE 40033

SENAST SÖNDAGEN DEN 21 MAJ.

Obs! ANMÄLAN ÄR VIKTIG FÖR PLANERING AV
KVÄLLENS INKÖP.

VÄLKOMNA

D A G O R D N I N G V I D Å R S M Ö T E T 1989

- 1 Mötets öppnande
- 2 Val av ordförande och sekreterare för mötet
- 3 Fråga om mötet stadgeenligt utlysts
- 4 Val av 2 justeringsmän
- 5 Verksamhetsberättelse
- 6 Revisionsberättelse
- 7 Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
- 8 Val av ordförande för kommande verksamhetsår
- 9 Val av 2 styrelseledamöter på 2 år
2 suppleanter vardera på 2 år.
- 10 Val av 2 revisorer och 1 suppleant
- 11 Val av ledamöter i valberedningen
- 12 Val av festkommitté
- 13 Fastställande av årsavgift 1990.
- 14 Behandling av motioner och ärenden styrelsen
hänskjutit till Årsmötet.
- 15 Övriga frågor.
- 16 Mötet avslutas

Ledamöter vars mandattid går ut 1989 är: Kennet Pettersson, Gunnar Håkansson. Gunnar har flyttat från Strömsa.

Suppleanter vars mandattid går ut 1989 är:
Vivianne Pettersson och Britt-Marie Ohlsson.

Valberedningen Tommy telefon 405 36 och Bigar
telefon 412 74 är tacksamma för namnförslag snarast.

Verksamhetsberättelse för Strömma Hembygdsförening
arbetsåret 1988 - 1989:

Styrelse och funktionärer

ordförande	Hasse Björkenfeldt
v ordförande	Arne Rådberg
kassör	Kennet Pettersson Olle Ohlsson, tillföro.kassör under tiden K.P gör värnplikten.
sekreterare	Guðrun Gröndahl
ledamot	Gunnar Håkansson, avflyttad .
hedersledamot	Sigvard Erikssonqvist
suppleanter	Vivianne Pettersson Britt-Marie Ohlsson Margareta Hedlund Gunvor Ohman

Arbetsgrupper:

Redaktionsgrupp: Tommy Rådberg,
Guðrun Gröndahl, B-M Ohlsson,
Hasse Björkenfeldt.

Hemsöjdsgrupp: Alice Ternsjö,
Marianne Sandorf, G Gröndahl.

Dokumentationsgrupp : Studieledare
B-M Ohlsson. 6 deltagare.

Museigrupp: B-M Ohlsson, Gunilla
Pettersson, Monica Ohlsson.

Festkommitté : Monica Ohlsson sam.kl.
Gunilla Pettersson.

Under arbetsåret har:

Hittills 10 protokollförda styrelsemöten hållits.
Redaktionsgruppen har sammanställt medlemsbrevet
nr 33,34,35 och 36.

Föreningens aktiviteter och möten under verk-
samsåret i kalendarisk ordning:

30/4 Valborgsmäs, festkomm.ca 250 besökare.
15/5 Gökotta ,Barrdalen 10 pers.29/5 vandring
till Stickselsberg,tillsammans med VNSP. 5/6
vandring kring Norrnik och Fågelbro " .
16/7 Buxkavlen " hela Sverige skall leva kommer
till Ströma ifrån Edsbro HSP. Hasse B för den
vidare till Nånäs gamla skolförening och
Skärgårdsmuseets utflykt till Nånäs. Hasse
för den vidare till Värmdö skeppslags förminnes-
förening, även där läste jag upp appellen som
överlämnades till Stefan Ramilton som skulle
föra den vidare till Ingarö. osv till Tyresö och
28 aug till Soliden, Skansen.
9/9 Invigning av Kulturhuset i Gustavsberg.
60 "rundkastårter"bakades av Alice,Monica,
Gunilla,Arne, Britt-Marie,Böjar och vid serv-
eringen hjälpte även Birgitta, Asti, Gunvor, Conny
Catrin, Annika, Ida och Hasse till. 23/10 Fören-
ingsmöte, anl. stadgaändring därefter arbetsdag
Frigeboden målades bl a. 26/11 Julmarknad, bra
försäljning trots flera marknader samma dag.
Styrelse tackar för ett entusiastiskt år

Hasse Björckenfeldt
Arne Rådberg
Kennet Pettersson
Olle Ohlsson,

Guðrun Gröndahl
Sigríð-Löngvist
Vivianne Pettersson
Britt-Marie Ohlsson

Margareta Hedlund
Gunvor Ohman

RESULTATRÄKNING 1988Intäkter

Medlemsavgifter	12,770:-
Anslag	2,208:-
Lotterier fester	11,201:80
Gåvor	469:80
Räntor	3,243:52
Försäljning	8,813:-
Uthyrning lokal	1,070:-
Övriga intäkter	13,293:-
Folkets husfonden	1,345:-
Förlust	24,370:88
	<hr/>
Summa	<u>78,785:-</u>

Kostnader

Trycksaker kontormaterial	1,737:70
Möten utflykter	1,466:50
Portokostnader	2,002:30
Försäkringar	1,276:-
Studiecirklar	2,148:-
Betalda medl. avgifter	966:-
Hembygdsforskning	1,048:-
Driftkostn. hemb. tomten	724:-
" stockstugan	7,808:40
Kostn. fastighet	5,331:91
Lotterier fester	9,105:09
Inköp inventarier	6,478:50
Byggkostnader stockstugan	18,428:-
Övriga kostnader	7,412:70
	<hr/>
Summa	<u>78,785:-</u>

I övriga intäkter ingår betalning för vår medverkan vid invigning av kulturhuset i Gustavsberg.

Ingående balans 1988-01-01

<u>Tillgångar</u>		<u>Skulder</u>	
Kassa	0:-	Fond ungdom	12,000:-
Postgiro	1,314:-	Hembygdsfond	33,983:17
Första Spar	49,471:80	Kassaskuld	132:09
PK-banken	424:80	Lev.skuld	4,824:50
	<u>51,210:60</u>	Per.medl.avg.	200:-
		Vinst	<u>70:84</u>
			51,210:60

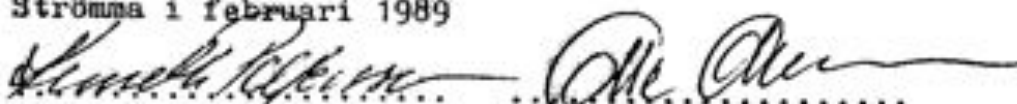
Utgående balans 1988-12-31

<u>Tillgångar</u>		<u>Skulder</u>	
Kassa	498:91	Fond ungdom	12,000:-
Postgiro	605:82	Hembygdsfond	8,328:13
Första Spar	16,019:20	Fond Folkets hus	<u>1,345:-</u>
PK-banken	4,549:20		<u>21,673:13</u>
	<u>21,673:13</u>		

Strömma i februari 1989

Kenneth Pettersson

Olle Ohlsson

REGLER OCH INFORMATION GÄLLANDE STRÖMMA HEM-
BYGDSFÖRENINGENS SAMLINGSLOKAL I STOCKSTUGAN.

Strömma Hembygdsförening har i ordningställt och utrustat samlingslokal med kök i Stockstugan.

Föreningen hälsar alla Strömmabor och föreningar inom Strömma-området välkomna att hyra dessa.

Lokalerna rymmer 30 - 40 personer. 30 personer har gott om plats men med 40 blir det lite trångt.

För att täcka kostnaderna för uppvärmning, belysning, vägunderhåll m.m. tar föreningen ut en avgift. Den är 1989: 150 kr/gång för föreningar och 300 kr/gång för privatpersoner.

Vid varje hyrestillfälle skall 1 person ansvara för att alla regler följs och att hyran inbetalas till föreningen.

Föreningen har inte någon anställd personal, utan måste alltid lita till att någon ställer upp på sin fritid med gratishjälp. Därför är det mycket viktigt att alla ordningsregler respekteras.

Det händer ju tyvärr lite då och då, att lokaler måste stängas på grund av bristande ansvar. Så vi ber er - var lojala. Om några hyresgäster slarvar eller betar sig störande, kan vi tyvärr ej hälsa dem välkomna tillbaka.

Lokalerna bokas per telefon Sigvard 401 45 eller Gudrun 400 80 eller någon annan inom styrelsen.

Följande anslag finns uppsatt i lokalen:

Välkomna till Strömma Hembygdsförening**För allas trivsel****ORDNINGSREGLER:****Rökning inomhus är inte tillåtet,
askkopp utomhus måste användas, brandfara.****Uppfarten endast för varutransporter.****Övriga fordon parkeras på Fågelbrovägen
eller Kanaltomten.****Visa hänsyn till närboende.****Efter klockan 01 fred.lörd.****23 Övriga kvällar, ingen musik.****Lokalerna lämnas rena och avstädade.****Kasta kaffesump och dra ur stickproppen.
köket avdiskat.****Soptunna finns vid grinden.****Skadat porslin ersättes enl.prislista.****Släck lyset,lås och lämna nyckeln
i lådan vid grinden.****Styrelsen**

Ja, det här var tyvärr mycket prat om regler. Hoppas Du inte blivit avskräckt att utnyttja föreningens erbjudande, utan istället upptäckt vilken tillgång det är, att vi äntligen fått en samlingslokal i Strömma-området.

Välkommen, att vid tillfälle, ta Dig en titt på lokalerna och få mer information. Passa då samtidigt på, att även besöka föreningens museum som finns inrymt i samma byggnad. Inte helt iordningställt, men ändå sevärt. Grundstossen står Sigvard Lönnquist för. När kommunen köpte fastigheten av Sigvard, för att Strömma hembygdsförening skulle få disponera lokalerna, skänkte han det mesta av den samlingslokal, han under många år byggt upp.

Styrelsen

ETT TACK TILL:

Hans Agne Jakobsson som skänkt belysning till det s.k. kontoret i Stockstugan. Det är en armatur av mässing för 2 lyarör, kallad Ovalux.

Vi har även fått hjälp av Hans Lundmark, som bytt ut gamla ledningar i en sekelskiftesarmatur mot nya, så vi ska kunna använda den som allmänljus på det övre planet i vårt museum.

TACK TILL:

Erik Boström, Norrvik, som vi fått låna gamla släktpapper av, som vi nu har kopierat. Originalen finns alltså fortfarande kvar hos familjen Boström.

Det här tycker vi är ett fint sätt att arbeta på, detta att originalen förvaras på ett ställe och kopiorna på ett annat. Händer en olycka så att något förkommer, finns det kvar på ett annat ställe.

Det vi kopierat är:

bouppteckningar från åren 1861, 1865, 1869,
arvsskiften från 1859, 1870.

Ett par räkningar från Nolkrantz 1913.

Ett auktionsprotokoll från 1869 och
ett kvitto underskrivet Silfverjhelm 1884.

Har kanske också du intressanta papper, som vi kan få kopiera? Hör av dig i så fall. Vi är jättetacksamma för allt sådant här material. Det berättar ju verkligheten från forna dagar. Vad saker kostade. Vilka saker som fanns i familjen och framför allt - vad som inte fanns. Till exempel i mitten av 1800-talet hade kvinnor inte kappa, de använde istället kofta + schal. På underkläder men många förkläden. Inte alla bolstrar var fyllda med fjäder. Man kan hitta ett bolster fyllt med kändis (kaveldun - en växt du ser i diken och efter kärrkanter med bruna cigarrer.) Järnspisen var ej uppfunnen utan man hade en öppen härd med de saker som hörde dit. Men vad är en Toilett? Den är upptagen tillsammans med kistor o. dylikt. Är det ett tvättställ som inte är inbyggt i en kosmod? Vi har två sådana i muséet. Berätta om du vet.

Gudrun

U T F L Y K T E R .

Gökotta! tillsammans med Värmdö Naturvårdsförening far vi till Norra Eflinge. Samling vid runda huset kl 4.45 och Hemesta posten kl 5.00. söndagen den 7 maj.

Stickelsberg vandrar vi tåll den 14 maj. Samling vid Sägens hållplats vid Breviksvägen kl. 9.15.

Slätteräng vid Galleke den 1/7 tillsammans med SNF. Vi samlas klockan 9.15 vid Strömma handel. Medtag matsäck, något redskap och glatt humör så vandrar vi till det ställe där "Galleke forne bys belägenhet" skall vara enligt gammal karta. Vi skall försöka berätta lite om den, samtidigt städa av naturen där och ta bort sly runt en rastplats.

För den som inte vet var Galleke låg, kan vi berätta att det låg norr om Brevik.

Ytterligare utflykter på Värmdö som SNF ordnar är: Ätliga växter plockar vi och kokar soppa på den 27 maj kl. 900-1300. Anmälan till 208 36 senast 23 maj.

Evlinge åker vi den 4 juni för att titta på blommor och blader. Samling P-platsen Grisslinge kl 900 för samäkning.

Munkö den 10 juni för att titta på orkidéer och andra växter på denna underbara ö. Båt från Stavsås ca 9.30 åter ca 1500. Anmälan till Lars 220 88.

Stockholms läns hembygdsförbund ordnar studiebesök på utställningen Forntid i vägen på Historiska Museet den 13 april kl 1400 och 18.30. 300- kr. Anmälan till kanaliet tel. 08/53 88 80.

Stockholms läns hembygdsförbund ordnar studiebesök på Svenskt visarkiv den 20 april. kl. 14.00 och 18.30, Kostnad kr 30:- Anmälan tel. 08/53 88 80.

Förbundet ordnar också en utflykt längs Långstrandsgleden i Uppland, Kostnaden bestäms av antalet deltagare, För den som är historiskt intresserad är det en underbar utflykt, Anmälan 08/53 88 80
Datus den 21 maj.

H A J B R A S A.

På Valborgsmåsoafton samlas vi som vanligt på gamla hembygdstomten för att ha lite trevligt tillsammans.
Vi startar med aktiviteterna kl. 19.00.

S T R Ö M M A K A N A L.

ALLMÄN KUNGÖRELSE.

Att den så kallade Lillströmskanalen å Wörmdö blifvit så tillvida fullbordad, att farten därigenom nu genast kan begagnas med två å tre fots djupgående mindre båtar, warder härigenom tillkännagifvet.

Ja, så löd kungörelsen den 21 september 1832 som lästes upp i Wörmdö och Djurö kyrka.

Enligt gamla protokoll var det första gången kanalen uppgrävdes.

Redan på 1600-talet var det besvärligt att ta sig igenom. Rätten pålade då hela häradet att upprepna kanalen. Varje mantal skulle då bidra med en stock till påverket, men allmogen klarade inte av dessa kostnader.

Mot slutet av 1700-talet måste båtarna dras Överland vid Lillström. Landhöjningen hade gjort att både åkande och gående obehindrat kunde ta sig Över. Det måste ha varit en stor dag då man återigen kunde ta sig igenom Lillströmsundet efter att i Över hundra år haft problem och säkert många gånger fått segla runt Fågelbrolandet.

Hur den första bron var byggd, har jag inte lyckats ta reda på, men 1835 byggdes en svängbro. Den omtalas i senare protokoll som mycket dålig. Man ber därför att den ska försättas i sådant skick att den utan fara för olycka kan begagnas.

Samma år som bron byggdes ansökte T.A. Silverhjelms på Fågelbro om tillstånd att få öppna en krog vid Lillström, men får genast nej.

Man motiverar med att på den tiden då man fick dra båtarna Över land vid Lillström

klarade man sig utan krog eller förfriskningsställe. Då borde det vara ännu enklare nu då man bara hade att ro igenom.

Eftersom Silverhjelm hade ett eget brännvinsbränneri på Pängelbro fortsatte han att söka tillstånd, men fick varje gång avslag. Han hade endast tillstånd att bränna för husbehov. Man kan ju förstå att det var svårt att låta bli att sälja, trots att han flera gånger dömdes till böter för olovlig försäljning av brännvin.

Det var Djuröborna som sade ifrån att om detta krogliv fortsatte vid Strömma, skulle kontraktet med Silverhjelm anses förverkat.

1842 sökte Silverhjelm återigen om tillstånd till att få idka krogverksamhet i "uppbördestugan" vid kanalen. Han hade då de senaste fem åren blivit bötfälld inte mindre än fyra gånger för lönnkrogeri. Han hade då förorsakat prästerskap och kronobetjäning stora bekymmer med de på krogen våldsamma sedesskändande uppträderna.

1845 hade tydligen Silverhjelm ledsnat på alla avslag och böter så brännvinsbränneriet nedlades. Brännvinet kostade då 50 öre per kanna.

1864 beslutar man att bygga en ny bro över kanalen. Den gamla bron hade under de gångna åren blivit så dyrbar att underhålla med alla ombyggnader och reparationer. Man funderade först på att bygga en rullbro, men där kunde de underhållsskyldiga inte enas. (De underhållsskyldiga var jordägarna, som fick betala efter mantal). Däremot var man överens

om att man måste ha en ny bro istället för den gamla olämpliga med sin stora och höga överbyggnad vars underhåll påtagligen var mycket kostsamt. Man påpekade att bron var i så dåligt skick att en ny bro var av nöden. Man enades tillslut om att bygga en svängbro.

Det föreslogs också att man borde bygga en kanalvaktarstuga. Den skulle vara 16 alnar lång, 10 alnar bred invändigt och indelad i 2 rum och kök, samt en mindre källare under. Väggarna skulle vara 5 alnar höga från stenfoten till takfoten. Kostnaderna för denna skulle täckas med ett amorteringslån. Dessutom skulle man ta en avgift på 20 öre för varje genomfart.

Arrendatorn vid kanalen Finnström, åtog sig att uppbära avgiften av båtarna mot en ersättning av 25% av uppbörden. Han skulle också se till att alla kanaltrafikanter skrev in sina namn och antal båtar i en dagbok. Byggandet av kanalstugan blev emellertid inte av utan man beslöt att istället försöka köpa eller arrendera den redan befintliga byggnaden på Fågelbroleden.

Kälströmskanalen förbi Pilhamns kyrka var 1864 redan uppmuddrad till 5 fots djup. Det var meningen att man med ångbåt skulle ha dagliga turer mellan Stockholm och Djurö, samt ett par gånger i veckan till Sandhamn.

Det visade sig dock att Lillström- eller Strömma kanal hade slämnat igen till mindre än 3 fots djup.

Silverhjelm på Fågelbro ville då att man skulle upprensa kanalen till 5 fots djup eftersom både Stäket och Kälström hade det djupet.

1865 beslöt man att muddra kanalen. Man

skulle då låna flottbron och muddrings-
skopa från Kälström.

Vid besiktningen den 10 augusti 1865 kon-
staterades att kanalens djup var 3 fot
vid lägsta vattenståndet. Man satte nu ned
en ny måttbräda som utvisade lägsta vatten-
ståndet samt vattenhöjden.

Därefter togs den nya svängbron över ka-
nalen i besikdande, och man fann att den
var både ändamålsenlig och bastant.

Därmed övertog Strömmakanalbolaget ensamt
ansvaret för svängbrons framtida under-
håll. Man uttryckte nu sin tacksamhet
över att istället för den gamla "upp-
ruttna oändamålsenliga klaffbron fått
emottaga en ny och i allt bekväm sväng-
bro".

1875 bestämdes att kanalen skulle mudd-
ras igen. Den skulle dämmas för i båda
myningarna och grävas och fördjupas med
2 fot, eller så att den vid lägsta vatten-
ståndet skulle hålla ett djup av 5 fot.
Den skulle också vara 12 fot bred i bott-
en, 38 fot i vattenbrynet och 48 fot i da-
gen. Man bestämde också att bron skulle
byggas om till samma bredd som Kolströms-
bron.

Detta skulle göras på så sätt att man rev
upp stenkaret åt Strömma, och bron bredd-
ades åt den sidan. Två nya bjälkar skulle
förstärka bron och de gamla skarvades.
Man "tillsatte" gjutna järnhjul som gick
på järnakenor i båda ändarna. Upps på
bron över skarvarna sattes valsad plåt av
en 1/2 tum tjocklek. Svängbron förbättrades
genom att korset gjordes av järn i-
stället för trä som tidigare.

Bron skulle även vara bastant, men ändå

gå lätt att öppna för en man.

För uppmuddringen av kanalen och reparationen av bron skulle byggmästare C.G. Carlsson erhålla 5.500:-. Om Carlsson inte "uppförde" sig ordentligt eller skötte arbetet till direktionens belåtenhet skulle han genast avskedas. Han skulle då få 3:- per dag för de dagar han arbetat.

Den 15 juli 1876 skulle den nya bron besiktas. Direktionsledamöterna begav sig först till Kolström och mätte noggrant broöppningen som visade sig vara 20 fot och 3 tum bred. Sedan begav man sig till Strömma och mätte bron där. Det visade sig att den var 19 fot och 10 tum bred. Alltså var Kolströmsbron hela 5 tum bredare än Strömmabron.

Tyvärr framgår det inte om Carlsson fick ordentligt betalt eller inte. Man får väl hoppas det.

Nu ansåg direktionen att den norra brokistan skulle rivas i botten, öppningen muddras, och sedan underlaget timrats till lägsta vattenståndets höjd skulle stenkistan läggas därpå, 23 fot från den andra kistan.

I båda ändar av bron skulle göras 1 tums skillnad i insmygningarna och dessa skulle täckas med 6 tums breda och 1/4 tums tjocka järnplåtar som fästes så att de kunde slås upp vid bronns öppnande, så att bron inte skulle fastna då den sväljde.

Allt trävirke skulle tjäras i alla hoptappingar och tapphål samt näver läggas på bjälkarna innan plankorna påspikades. Arbetet skulle utföras av byggmästare J.G. Blomqvist. Han skulle få 8 dagar på sig att

skaffa fram folk till arbetet och sedan ytterligare 3 veckor för ombyggnadens genomförande. Kostnaden fick inte överskrida 550:-.

Nu blev det inte riktigt som man tänkt sig. Kostnaderna slutade på 794:25. Det tycks ändå inte ha varit något problem för byggmästaren att få ut pengarna.

Från april - november 1876 passerade 759 båtar genom Strömma kanal. Ångfartyget Stavsås passerade kanalen 329 ggr. och betalade 25 öre per gång.

389 roddbåtar passerade ock fick betala 5 öre per gång, samt 47 större fartyg gick också igenom och fick betala 25 öre.

Att skillnaden var så stor mellan roddbåtar och större båtar beror på att roddbåtarna behövde ingen broöppning, man behövde endast släppa på en kedja som stängde av kanalen.

En liten jämförelse 10 år tillbaka i tiden. 1866 passerade 1876 roddbåtar å 5 öre och bron öppnades 293 ggr. för Ångslupen Strömma Kanal, som även då fick betala 25 öre.

Den 3 januari 1889 hölls en stämma i Wermdö Tingshus med dom förut underhållsskyldiga av Strömma kanal.

J.F. Pettersson, ägare till Strömma gård ville för all framtid bekosta underhållet av kanalen och svängbron.

G.E. Silverhjelm på Fågelbro, ansåg att det var han som skulle svara för underhållet, då han hade största intresset av att bron fungerade, eftersom hans utfartsväg från egendomen måste gå över kanalen. Han ansåg sig också ha större arbetskrafter och kunde därför "skyndsammare avhjälpa brister-na".

(G.E. Silverhjelm var son till den Silverhjelm som försökte öppna krog vid kanalen.)

Pettersson förklarade sig då vara nöjd med 900:- för underhållet varpå Silverhjelm tänkte nöja sig med 800:-.

Han blev nu tvungen att rösta och stämman antog Silverhjelm's anbud.

Efter detta beslut överlämnades svängbron över Strömma kanal till Silverhjelm i dess nu befintliga skick. Han skulle i all framtid sköta underhållet av bron så att den kunde öppnas för ångbåtar och segelfarkoster. I och med detta beslut befriades de förut underhållsskyldiga från alla vidare anspråk.

Den 22 mars 1889 skrev Silverhjelm till Konungens Befallningshafvande i Stockholms län. Han påpekar då att svängbron var i ett så dåligt skick att den var svår att öppna.

Han menar då att om bron byggs om till "fast bro", kan kanalen inte trafikeras

av större båtar. Om bron repareras måste det finnas en person boende vid kanalen, dels för att öppna för båtarna och dels för att ta upp avgift,

För att detta ska kunna genomföras ber Silverhjelm att få höja avgiften vid broöppning, till 35 öre per gång.

Allt tycks ha fungerat bra till 1899, då det åter var dags att upprensa och utvidga kanalen.

Om detta ska jag försöka skriva i nästa nummer.

1 aln = 594 mm, 1 fot = 297 mm

1 tum = 24,74 mm

Britt-Marie

LÄNSKONFERENS. DEN 11/2.

Som representanter för Strömma hembygdsförening besökte Hasse Björkenfeldt och undertecknad Stockholms läns hembygdsförbunds länskonferens. Drygt 70 personer var där som representanter för ca 34 hembygdsföreningar. Ämnet var förbundets ekonomi och den diskuterades livligt. Sastliga deltagare var eniga om att läns- och Riksförbundet behövs, men att höjda medlemsavgifter kan ibland bli betungande för de många gånger fattiga föreningarna.

Hembygdsrörelsen har inte samma möjligheter att få så stora ekonomiska bidrag som t.ex. idrottsrörelsen som driver en flitig ungdomsverksamhet. Kulturen brukar få den tunnaste skivan, när anlagtårten skall skäras. I den skivan skall sen alla olika kulturverksamheter samsas och hembygdsrörelsen är bara en del av den.

Konferensen enades om att medlemsavgiften 1990 skall bli 6:-/medlem. Där 3:- kr går till länsförbundet och 3:- kr till riksförbundet.

För dessa slantar erhåller föreningarna tidskriften Bygd och Natur + en årsbok från riksförbundet och tidningen Ledningen från länsförbundet.

Kollektiv försäkring är tecknat + kollektiv STIN-anslutning. Dessutom erhålles utflykts- och kurs-erbjudanden, diverse hembygds litteratur och nyttig kontakt med kolleger från andra hembygdsföreningar. Vi har även tillgång till kunnig personal och en hembygdskonsulent som ställer upp med råd och hjälp när så behövs.

Som medlem hjälper vi till att stödja förbunden, så de kan agera när kulturella intressen kolliderar med ekonomiska. Och det klimatet tycks bara hårdna för varje år. Som ett exempel bland flera kan bara nämnas det omskrivna fallet i Östergötland, där ett motorvägsbygge dras mitt över ett bronsålders-

fält med 3.000-åriga hällristningar. Man tror väl att respekten och lagen om skydd för fornlämningar skall gälla. Men icke. Arkieologifynd från förhistorisk tid är enda möjligheten att få veta hur och var människor troligen levde och verkade förr. Och det tillåter man att det raderas ut.

För att förhindra att sådant här händer, behöver vi bli fler medlemmar i hembyggsrörelsen, så den blir starkare och kan agera kraftfullare.

Genom ditt medlemskap i Strömma hembyggsförening stöder du hembyggsrörelsen. Kanske har du goda vänner som är hembyggs- och historiskt intresserade? Kanske är de intresserade av ett medlemskap? De kanske blir, om de får reda på att deras stöd är riksnöfaktande.

STRÖMMA HEMBYGGSFÖRENINGENS medlemsavgift är 50:- per år och medlem. För det erhåller man 4 nr av föreningens medlemsblad. Avgiften sätts in på postgiro nr 98 57 43 - 4.

Mer information får du om du ringer till någon i styrelsen. Telefonnummer hittar du på sidan 2.

För att få mer information om hembyggsrörelsen kan du prenumerera på Stockholms läns Hembyggsförbunds tidning Ledungen. 4 nr/år kostar 50:-. Beras postgiro nr 98 57 43 - 4

Du kan också prenumerera på Riksförbundets för Hembyggsförbunds tidning Bygd och Natur. 4 nr av den + årsbok kostar 100:-/år. Postgiro nr 8136 - 4.

Gudrun

EFTERLYSNING!

Vi har vid ett flertal tillfällen kommit att tala om karbidlampor, vilka användes kanske mest under 1:a men även under 2:a världskriget och innan man fick elektriskt fransstraget till bostäderna. Självt var jag så liten när de användes, att det enda minne jag har av dem var, att det luktade hemskt illa.

Det skall ha funnits karbidlampor både för inom- och utomhusbruk. Lanterner, ficklampor, cykellampor. Har du möjligen någon lampa kvar? Vi skulle så gärna vilja se hur de såg ut och hur de fungerade.

Det som vi också efterlyser är gamla ransoneringskort som du kanske har liggandes hemma och ingen är intresserad av. Men du skall veta

VI ÄR INTRESSEBÄDDNI!

Vi vill så gärna ha dom till våra samlingar, för att kunna visa besökare hur de såg ut och hur de användes.

Kanske har du något annat av intresse för oss? Allting som gått ur tiden eller är på väg bort vill vi försöka snappa upp för att bevara. Det kan vara till synes de enklaste ting - gamla kryddburkar, kvitton med gamla priser, uppsmaktningundlar, sybehör, gamla bestick o.s.v.

SNÄLLA DU - HÖR AV DIG! Antingen till mig på telefon 400 33 eller någon annan. Telefonnummer hittar du på sidan 2 i tidningen.

Har du sett att ena påskkäringen kör med karbid?

Godrun.

Kortet från Sigvard.

6-9-lund i Tr. efter

50 ÅR SEDAN KRIGSUTBROTET.

Vi efterlyser beredskapsminnen, hur det var att vara inkallad. Hur kvinnorna och andra civila klarade av arbetet hemma. Om era djur var inkallade och så vidare.

Själv minns jag så lite. Jag kommer bara ihåg hur tysta och stilla mina föräldrar var, den dag, då kriget bröt ut. De hade 3 pojkar + 1 måg i ålder att bli inkallade. Då förstod jag inte deras ångslan men känslan finns kvar inom mig fortfarande och nu förstår jag ju varför.

Andra saker jag minns, var att det stickades hjälmkydd, sockor, vantar för att skickas till de inkallade. Och ransoneringen förstås. Jag började komma till den matfriska åldern, när man kan äta så många smörgåsar som helst. Men vi var många hemma att dela på ransonen.

Hör av dig och berätta om dina minnen från den här tiden.

NÅGRA DATA FRÅN SISTA KRIGET.

1 sept. 1939	gick Tyskland över gränsen till Polen.
3 " "	förklarade därför Storbritannien och Frankrike krig mot Tyskland.
nov. "	förklarade Ryssland krig mot Finland därför att Finland inte gick med på att Ryssland placerade militära baser i Finland, vilket de fått göra i de baltiska staterna.
9 april 1940	invaderade Tyskland Danmark och Norge.
10 maj "	angrep de Nederländerna, Belgien och Luxemburg.
10 juni	gick Italien in i kriget tillsammans med Tyskland och angrep Frankrike
22 "	vapenstillestånd Frankrike-Tyskland
24 "	vapenstillestånd Frankrike-Italien.

22 juni 1941 angrep Tyskland Ryssland
 7 dec " bombade Japan Pearl Harbor varefter
 USA och Storbritannien förklarade
 Japan krig.

Tyskarna hade otroliga framgångar de tre första åren, men hösten 1942 började framgångarna svika. 7 maj 1945 var Tyskland tvunget att kapitulera. Då var nästan hela Tyskland ockuperat. 15 aug. 1945 tvingades Japan kapitulera efter det att atombomber fällts mot Hiroshima och Nagasaki den 9 augusti.

Under det Finska kriget med Ryssland kom många finska barn hit. Många av dem kunde inte ett ord svenska. Jag hade två finska barn som klasskamrater. Jag minns att vi ritade bilder första tiden, för att förstå varann. Men de lärde sig språket snabbt.

Militärbaracker byggdes det flera stycken i min hembygd. Fanns det sådana också här i Strömma?

En evakueringsplan från städerna gjordes också. Vi som bodde på landet, fick reda på hur många som skulle komma att bo hos oss vid ett ev. krig. Var det lika här?

Hör av dig och berätta.

Godron

HEMKOMSTEN

I sällskap med en vän.

Där på kullen står min hydda,
Och dess valspråk är: stig in!
Gästfrihet är husets krydda,
Och i dörren står hustru min.

Hjärtat uppå blicken kännes:
Vi ett handslag få till mans.
Gubbens vänner äro hennes,
Hennes vänner äro hans.

Se! där vinka gård och trappa!
Hör du barnens jubel än!
"Ack! välkommen, söta pappa!
Du var snäll, som kom igen."

Hjärtans gussa! sätt på vatten,
Skänk oss av ditt bästa te!
Nu, min broder! ta mig katten,
Ta vi oss en panacé.

All din frihet här du äger,
Nu blir du till Jul vår gäst.
Är det icke som jag säger:
"Borta bra, men hemma bäst!"

Här är nattrock, här är pipa,
Trevligt hem och glada rum!
Ungekarl! vill du nu begripa,
Att du länge varit dum.

VÄNNEN.

Nu först mig en längtan bränner:
Blir jag ungekarl längre? Nej!
Jag en tös på Värmdön känner:
Jag far bums och gifter mej.

Elias Schistedt

Panacé = botemedel för allt

EN PÅSK UTAN ÄGG;
DÄR ÄR SOM EN PUSS AF EN KAR
UTAN SKÄGG!

EN TREFLIG
PÅSK!

tillönskas af